O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
KRIMINOLOGIYA TADQIQOT INSTITUTI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT
MUSTAQILLIGINING 35 YILLIGI MUNOSABATI BILAN

“YANGI O‘ZBEKISTONDA ICHKI ISHLAR ORGANLARINI ISLOH QILISH VA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH: NATIJALAR VA USTUVOR VAZIFALAR”

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI TO‘PLAMI

Toshkent – 2026

O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti kengashining yig‘ilishida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan.

Mas’ul muharrir

O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), **B.E. Berdialiyev.**

Taqrizchilar:

Y.Y. Ollamov – Yuridik fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

B.A. Yarov – Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Nashrga tayyorlovchilar:

falsafa doktori (PhD) professor **R.O. Nigmatov,** tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) **I.E. To‘rayev,** falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD, dotsent) **Sh.Sh. Xasanov,** ilmiy xodim-tadqiqotchi **S.R. Risqiboyeva,** ilmiy xodim-tadqiqotchi **D.A. Ubaydullayeva,** ilmiy xodim-tadqiqotchi **D.B. Mamarajabova,** ilmiy xodim-tadqiqotchi **U.U.Nig’matov.**

Yangi O‘zbekistonda ichki ishlar organlarini isloh qilish va huquqbuzarliklar profilaktikasini takomillashtirish: natijalar va ustuvor vazifalar: Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami *(2026-yil 28-avgust)* – T.: O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti, 2026. – 373 b.

Mazkur to‘plamda Yangi O‘zbekistonda ichki ishlar organlarini isloh qilish, ularning faoliyatini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish hamda huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini rivojlantirishning dolzarb masalalari yoritilgan. Unda ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish, aholining huquq-tartibot organlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish, profilaktika subyektlari faoliyatini takomillashtirish, jinoyatchilikka qarshi kurashishning zamonaviy usul va vositalarini joriy etish bilan bog‘liq ilmiy va amaliy masalalar tahlil qilingan. Shuningdek, amalga oshirilayotgan islohotlarning natijalari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari, ilg‘or xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari hamda istiqboldagi ustuvor vazifalar yuzasidan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

To‘plam huquq-tartibot organlari xodimlari, oliy ta’lim muassasalarining professor-o‘qituvchilari, olimlar, tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, talabalar va kursantlar, shuningdek, ichki ishlar organlari faoliyati va huquqbuzarliklar profilaktikasi masalalari bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun mo‘ljallangan.

© O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya tadqiqot instituti, 2026-y.

PROBATSIYA NAZORATIDAGI VOYAGA YETMAGAN HUQUQBUZARLARNING KRIMINOLOGIK PORTRETI: TOSHKENT SHAHRI MISOLIDA SOTSIOLOGIK SO‘ROV NATIJALARI

Shavkatov Shaxboz Shavkatovich

O‘zbekiston Respublikasi Kriminologiya ilmiy tadqiqot instituti, ilmiy xodim-tadqiqotchi, mayor

Annotatsiya. Maqolada Toshkent shahrida probatsiya nazoratida turgan 33 nafar voyaga yetmagan huquqbuzar o‘rtasida o‘tkazilgan sotsiologik so‘rov natijalari asosida ularning ijtimoiy-demografik, oilaviy, ta’lim, psixologik va xulq-atvor xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqsad — probatsiyadagi voyaga yetmaganlarning kriminologik portretini shakllantirish va jinoyat sodir etishga ta’sir etuvchi omillarni ilmiy nazariyalar asosida izohlash. Natijalarga ko‘ra, respondentlarning ko‘pchiligi tashqi jihatdan barqaror muhitdan (to‘liq oila, qoniqarli moddiy ahvol, ijobiy o‘qish ko‘rsatkichlari) chiqqan bo‘lsa-da, 56,3 foizi travmatik voqealarni boshdan kechirgan, taxminan yarmi jinoyatning huquqiy oqibatlarini yetarlicha tushunmagan, aksariyat jinoyatlar esa oldindan rejalashtirilmagan, vaziyatga bog‘liq tarzda sodir etilgan. Natijalar Xirshining ijtimoiy bog‘lanish, Egnyuning umumiy zo‘riqish hamda Koen va Felsonning vaziyatli jinoyat nazariyalari nuqtai nazaridan muhokama qilinib, profilaktika siyosati va probatsiya xizmatini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: *voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi, probatsiya, kriminologik portret, ijtimoiy so‘rov, retsidiv profilaktikasi, ijtimoiy bog‘lanish nazariyasi, umumiy zo‘riqish nazariyasi.*

Abstract. This article analyzes the socio-demographic, family, educational, psychological, and behavioral characteristics of 33 juvenile offenders under probation in Tashkent, based on a sociological survey, aiming to construct a criminological portrait and explain offending factors through established theories. Although most respondents came from outwardly stable environments, 56.3% had experienced traumatic events, nearly half lacked understanding of legal consequences, and most offenses were unplanned and situational. Findings are discussed via Hirschi’s social bonding theory, Agnew’s general strain theory, and Cohen and Felson’s routine activity theory, concluding with recommendations for crime-prevention policy and probation services.

Keywords: *juvenile delinquency, probation, criminological portrait, sociological survey, recidivism prevention, social bonding theory, general strain theory.*

Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi muammosi dunyoning barcha huquqiy tizimlarida davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda, chunki bu hodisa jamiyat xavfsizligiga va yosh avlod kelajagiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining umumiy jinoyatchilik tarkibidagi ulushi taxminan 1,5–2,3 foizni tashkil etadi (O‘zbekiston Respublikasi IIV Kriminologiya tadqiqot instituti, 2025). Nisbiy ulushning barqarorligi muammoning dolzarbligini kamaytirmaydi, aksincha, uning ijtimoiy-psixologik sabablarini ilmiy asosda o‘rganish zaruratini kuchaytiradi. Probatsiya nazoratida turgan voyaga yetmaganlar toifasi alohida ahamiyatga ega, chunki ular allaqachon jinoyat sodir etgan va resotsializatsiya bosqichida turibdi. Ularning ijtimoiy-psixologik portretini tushunish retsidivning oldini olish bo‘yicha samarali profilaktik dasturlar uchun zarur empirik asos beradi (Kennedy, Coker, Hess & Shapiro, 2024). Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, faqat nazoratni kuchaytirish yetarli emas — ehtiyojga moslashtirilgan, ilmiy asoslangan aralashuv dasturlarigina retsidivni barqaror kamaytiradi.

Maqolaning maqsadi — probatsiya nazoratidagi voyaga yetmaganlar o‘rtasidagi so‘rov natijalari asosida ularning ijtimoiy-demografik xususiyatlarini, oilaviy-ta’lim muhitini, tengdoshlar ta’sirini, xulq-atvor motivlarini va huquqiy ongini tahlil qilib, ilmiy asoslangan profilaktik tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Adabiyotlar sharhi va nazariy asos

Xalqaro kriminologik adabiyotda voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi sabablari uchta nazariy yo‘nalish orqali izohlanadi.

*Ijtimoiy bog‘lanish (nazorat) nazariyasi*ga ko‘ra (Xirshi, 1969), shaxsning jamiyatga bog‘lanishi qanchalik kuchsiz bo‘lsa, huquqbuzarlik ehtimoli shunchalik yuqori bo‘ladi; bunda oilaga bog‘lanish, ta’limga sodiqlik, ijtimoiy faoliyatda ishtirok va me’yorlarga ishonch muhim rol o‘ynaydi. Oila va maktabga kuchli bog‘lanish huquqbuzarlik xavfini sezilarli kamaytiradi (Cernkovich & Giordano, 1987).

*Umumiy zo‘riqish nazariyasi*ga ko‘ra (Agnew, 1992), salbiy hayotiy voqealar (yo‘qotish, oilaviy nizolar) salbiy hissiy holat uyg‘otib, muayyan sharoitlarda huquqbuzar xulq-atvorga olib kelishi mumkin — bu, ayniqsa, travma bilan huquqbuzarlik bog‘liqligini tushuntirishda foydali.

*Vaziyatli jinoyat nazariyasi*ga ko‘ra (Cohen & Felson, 1979), jinoyat uchun motivlashgan huquqbuzar, mos nishon va nazoratchining yo‘qligi bir vaqtda mavjud bo‘lishi kerak — bu oldindan rejalashtirilmagan jinoyatlarni tushuntiradi. Aazami va boshqalarning (2023) 2012–2022 yillardagi 28 ta maqolani qamragan tizimli sharhi oilaviy nizo, e’tiborsizlik va yomon muomalani eng barqaror prognoz omillari, yuqori akademik natija va ijobiy ota-ona munosabatlarini esa himoya omili sifatida ko‘rsatadi.

Jangovar sport turlarining tajovuzkorlikka ta’siri borasida yagona fikr yo‘q:

Harwood-Gross va boshqalar (2021) gormonal reaktivlik orqali tajovuzkorlik pasayishini aniqlagan bo‘lsa, Wang va boshqalarning (2025) meta-tahlili bu ta’sirni barqaror emas deb topgan — demak, natija tarbiyaviy yo‘naltirish sifatiga bog‘liq. Probatsiya bo‘yicha so‘nggi tadqiqotlar ehtiyojga moslashtirilgan aralashuv dasturlarining samaraliroq ekanini, faqat kuzatuvni kuchaytirishning esa ba’zan salbiy natija berishi mumkinligini ko‘rsatadi (Applegarth & Lee, 2026); retsidivni ham faqat qayta jinoyat emas, shaxsning ijtimoiy funksionalligi tiklanishi nuqtai nazaridan baholash zarur (Kennedy, Coker, Hess & Shapiro, 2024).

Mahalliy kriminologik adabiyotda ham ushbu masala faol o‘rganilmoqda. Sattorova (2022) voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining o‘ziga xos xususiyatlarini, jumladan javobgarlikni yengillashtiruvchi tarbiyaviy choralarning ahamiyatini tahlil qilgan. Usmanova va Ashurova (2025) hamda Mirzatillayev (2025) O‘zbekiston Respublikasi IIV Kriminologiya tadqiqot instituti nashrlarida voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi va uning profilaktikasi, shuningdek milliy va xorijiy qonunchilik tajribasini qiyosiy tahlil qilgan.Xulosa qilib aytganda, voyaga yetmaganlar jinoyatchiligini oila, ta’lim, tengdoshlar muhiti, psixologik holat va huquqiy ong o‘rtasidagi kompleks o‘zaro ta’sir orqali tushuntirish zarur — bu tadqiqotning nazariy asosini tashkil etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot dizayni: ko‘ndalang kesimli (cross-sectional) miqdoriy sotsiologik so‘rov.

Namuna: 2026-yil iyul oyida Toshkent shahrida probatsiya nazoratida turgan 33 nafar voyaga yetmagan shaxs (barchasi erkak jinsiga mansub). Respondentlarning 63,6 foizi 17–18 yosh, 36,4 foizi 15–16 yosh toifasiga mansub bo‘lgan; 12–14 yosh toifasi qayd etilmagan.

Ma’lumotlarni yig‘ish vositasi: tuzilgan anketa-so‘rovnoma, quyidagi bloklarni o‘z ichiga olgan: ijtimoiy-demografik ma’lumotlar, oilaviy muhit, ta’lim va maktab bilan munosabat, bo‘sh vaqt va sport faoliyati, tengdoshlar ta’siri, jinoyat sodir etish holatlari va motivlari, huquqiy ong darajasi, resotsializatsiya omillari.

Ma’lumotlarni tahlil qilish usuli: tavsiflovchi statistika (chastota va foiz taqsimoti) asosida.

Tadqiqot etikasi: so‘rov barcha ishtirokchilarning ixtiyoriy roziligi asosida, tadqiqot maqsadi oldindan tushuntirilgan holda o‘tkazilgan. Maxfiylikni ta’minlash maqsadida ushbu maqolada har qanday shaxsni aniqlash imkonini beruvchi ma’lumotlar (ism-sharif, aniq manzil, sud qarori raqami) qo‘llanilmaydi; barcha ma’lumotlar faqat agregatlashtirilgan (umumlashtirilgan) statistik ko‘rinishda taqdim etiladi.

Tadqiqot cheklovlari: namuna hajmining nisbatan kichikligi (N=33) va faqat bitta shahar doirasida cheklanganligi natijalarning butun mamlakat bo‘yicha

umumlashtirilishini cheklaydi; bundan tashqari, barcha respondentlarning erkak jinsiga mansubligi tadqiqotni faqat erkak voyaga yetmagan huquqbuzarlar tahliliga yo‘naltiradi.

Natijalar

Ijtimoiy-demografik va oilaviy xususiyatlar. Respondentlarning ta’lim darajasi tahlili shuni ko‘rsatdiki, 48,5 foizi o‘rta ta’limga, 33,3 foizi tugallanmagan o‘rta ta’limga va 18,2 foizi o‘rta maxsus ta’limga ega. Oilaviy tarkib bo‘yicha 56,3 foizi to‘liq oilada, 21,9 foizi faqat onasi bilan va 15,6 foizi boshqa qarindoshlar qaramog‘ida tarbiyalangan (1-diagramma). Diqqatga sazovor jihati shundaki, respondentlarning 75 foizdan ortig‘i o‘z oilasining moddiy ahvolini yaxshi yoki juda yaxshi deb baholagan — bu jinoyatchilikni faqat iqtisodiy qiyinchilik bilan izohlashning yetarli emasligini ko‘rsatadi.

1-diagramma. Respondentlarning ijtimoiy-demografik ko'rsatkichlari (N=33)

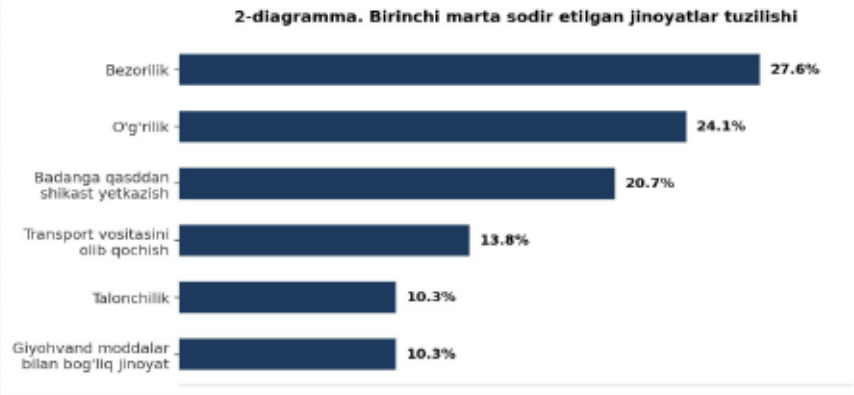
Psixologik holat va travmatik tajriba. Respondentlarning 49,9 foizi o‘zini baxtli va xotirjam his qilgan, biroq shu bilan bir vaqtda 56,3 foizi hayotida kuchli ta’sir ko‘rsatgan salbiy yoki travmatik voqea (ota-onadan ayrilish, ajralish, yaqin insonning vafoti, yashash muhitining keskin o‘zgarishi) mavjudligini tan olgan. Bu — tashqi ko‘rinishdagi "farovonlik" bilan ichki psixologik yukning bir vaqtda mavjud bo‘lishini ko‘rsatadi.

Ta’lim va maktab muhiti. Respondentlarning 33,3 foizi maktabda "a’lo" baholarga o‘qigan, o‘qituvchilar bilan munosabat 78 foiz hollarda ijobiy baholangan. Shunga qaramay, 60 foizdan ortig‘i bilim olishga qiziqish bildirgan bo‘lsa-da, maktabdan tashqari muhit (tengdoshlar, ko‘cha, internet) ko‘proq ta’sir manbaiga aylanganligi qayd etilgan.

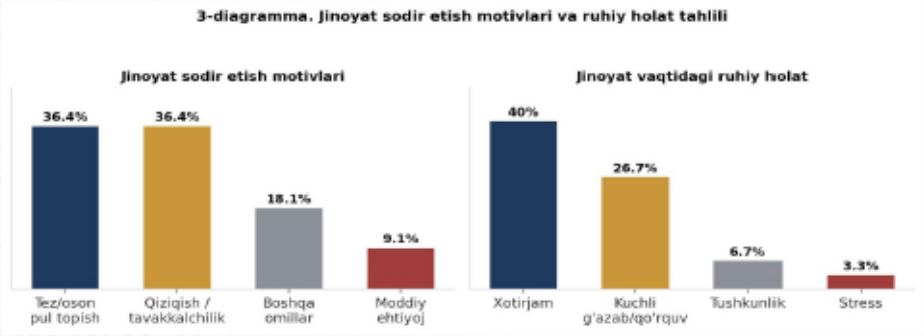
Bo‘sh vaqt va sport faoliyati. Respondentlarning 75,8 foizi sport bilan muntazam shug‘ullangan, ulardan 71 foizi jangovar sport turlari (boks, karate, kurash)ga, atigi 29 foizi to‘pga bog‘liq sport turlariga qiziqqan. Intellektual sport turlari umuman qayd etilmagan.

Jinoyat sodir etish holatlari va motivlari. Birinchi marta sodir etilgan jinoyatlar tarkibida bezorilik (27,6%), o‘g‘rilik (24,1%) va badanga qasddan shikast yetkazish (20,7%) ustunlik qiladi (2-diagramma). Jinoyatlarning 43,3 foizi ko‘chada,

33,3 foizi mahallada sodir etilgan. Respondentlarning 45,2 foizi jinoyatni yolg‘iz, 35,5 foizi tengdoshlari bilan sodir etgan.

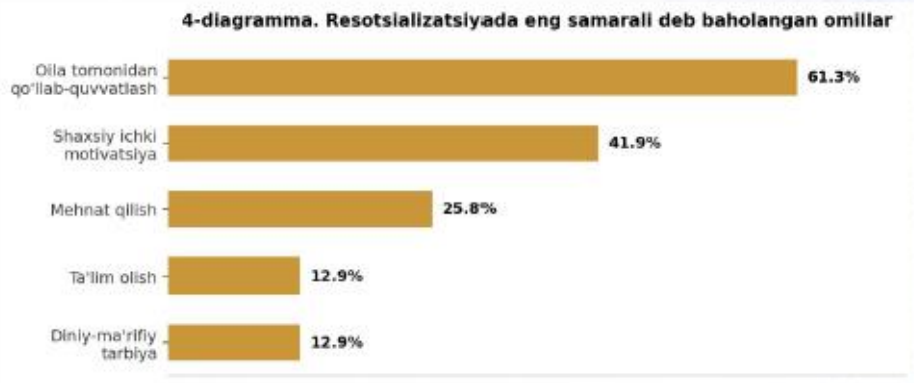

Motivlar va ruhiy holat. Motivlar orasida tez va oson pul topish istagi (36,4%) va qiziqish/tavakkalchilik (36,4%) teng ustunlikka ega. Jinoyat sodir etish paytidagi ruhiy holat tahlilida 40 foiz hollarda "xotirjamlik", 26,7 foiz hollarda "kuchli g‘azab" qayd etilgan (3-diagramma). Respondentlarning 48,5 foizi jinoyatning huquqiy oqibatlarini bilmasligini, 45,8 foizi esa yetarli darajada tushunmasligini bildirgan. Shu bilan birga, 31,3 foizi umuman huquqiy targ‘ibot ishlari olib borilmaganligini ta’kidlagan — bu profilaktika tizimidagi jiddiy bo‘shliqni ko‘rsatadi.

O‘zini tuta olish imkoniyati. E’tiborga molik natija shundaki, respondentlarning 64,5 foizi jinoyat sodir etish jarayonida o‘zini to‘xtatish imkoniyati mavjud bo‘lganini tan olgan, biroq buni amalga oshirmagan sabablar orasida moddiy ehtiyoj (22,7%), hissiyotlarni boshqara olmaslik (22,7%) va oqibatni jiddiy o‘ylamaslik (22,7%) teng darajada qayd etilgan.

Resotsializatsiya omillari. Respondentlarning fikricha, qayta ijtimoiylashuvda oila tomonidan qo‘llab-quvvatlash (61,3%) va shaxsiy ichki motivatsiya (41,9%) eng muhim omillar hisoblanadi, institutsional mexanizmlarning ta’siri esa nisbatan past baholangan (4-diagramma).

Muhokama

Olingan natijalar Xirshining ijtimoiy bog‘lanish nazariyasi (Hirschi, 1969) nuqtai nazaridan qiziqarli manzarani ochib beradi: respondentlarning aksariyati rasmiy ko‘rsatkichlar bo‘yicha (to‘liq oila, yaxshi moddiy ahvol, ijobiy o‘qish natijalari) jamiyatga "bog‘langan" ko‘rinsa-da, amalda ularning xulq-atvorini nazorat qiluvchi ichki mexanizmlar (huquqiy ong, hissiy o‘zini boshqarish) yetarlicha shakllanmagan. Bu — an’anaviy "bog‘lanish" ko‘rsatkichlarining o‘zi yetarli emasligini, balki bog‘lanishning sifati va ichki mazmuni muhimroq ekanligini ko‘rsatadi. Egnyuning umumiy zo‘riqish nazariyasi (Agnew, 1992) nuqtai nazaridan, respondentlarning 56,3 foizida qayd etilgan travmatik tajriba ularda kumulyativ salbiy hissiy holatni shakllantirgan bo‘lishi mumkin, bu esa keyinchalik vaziyatga bog‘liq, o‘ylab ko‘rilmagan huquqbuzar xatti-harakatlarga aylanishi mumkin. Bu, o‘z navbatida, jinoyatlarning aksariyati oldindan rejalashtirilmasdan, "vaziyat taqozosi" bilan sodir etilganligi (Cohen & Felson, 1979 talqinidagi "vaziyatli jinoyat" modeli) haqidagi topilmalar bilan mos keladi. Jangovar sport turlarining ustunligi (71%) borasidagi topilma xalqaro adabiyotdagi ziddiyatli xulosalar bilan uyg‘unlikda talqin qilinishi lozim: agar jangovar sport intizom va axloqiy tarbiya bilan uyg‘unlashtirilmasa, u tajovuzkorlikni normallashtirish vositasiga aylanishi mumkin, aksincha, tarbiyaviy yo‘naltirilgan holda esa o‘z-o‘zini nazorat qilish vositasiga aylanishi mumkin (Harwood-Gross va boshq., 2021; Wang va boshq., 2025). Shu sababli, sport tashkilotlari va murabbiylar bilan ishlashda faqat jismoniy tayyor-garlikka emas, balki axloqiy-tarbiyaviy komponentga ham alohida e’tibor qaratish zarur. Huquqiy ong darajasining pastligi (48,5% jinoyat oqibatlarini bilmaydi) va huquqiy targ‘ibot ishlarining yetarli emasligi (31,3% umuman o‘tkazilmagan deb bildirgan) — bu profilaktika siyosatidagi eng zaif bo‘g‘inlardan biri sifatida alohida e’tiborga loyiq. Bu natija ham xalqaro tadqiqotlar (Aazami va boshq., 2023) tavsiya etgan — erta profilaktika va oilaviy asosli aralashuv dasturlarining ustuvorligini tasdiqlaydi. Shuningdek, probatsiya xizmatining o‘zi ham faqat nazorat funksiyasi bilan cheklanmasdan, resotsializatsiyaga yo‘naltirilgan xizmatlarni (Applegarth &

Lee, 2026 tavsiyasiga muvofiq) kengaytirishi lozim.

Xulosa va amaliy tavsiyalar

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi kriminologik portret shakllantirildi: probatsiya nazoratidagi tipik voyaga yetmagan huquqbuzar — 17–18 yoshli erkak, to‘liq oilada tarbiyalangan, oilasining moddiy ahvolini qoniqarli deb baholaydigan, maktabda o‘rtacha yoki yaxshi ko‘rsatkichlarga ega, jangovar sport turlariga qiziquvchi shaxsdir. Shu bilan birga, uning hayotida travmatik voqealar mavjud, huquqiy ongi yetarlicha shakllanmagan va jinoyatni, odatda, oldindan rejalashtirmasdan, hissiy yoki vaziyatga bog‘liq tarzda sodir etadi.

Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilarni taklif etamiz:

1. Maktablarda huquqiy ta’lim va jinoyatning huquqiy oqibatlari bo‘yicha tizimli, amaliyotga yo‘naltirilgan targ‘ibot dasturlarini joriy etish;

2. Jangovar sport turlari bilan shug‘ullanuvchi voyaga yetmaganlar uchun axloqiy-tarbiyaviy komponentni majburiy ravishda mashg‘ulot dasturiga kiritish;

3. Oilaviy zo‘riqish va travmatik tajribani erta aniqlash uchun maktab psixologlari faoliyatini kuchaytirish;

4. Probatsiya xizmatida resotsializatsiya dasturlarini oilaviy qo‘llab-quvvatlashga va shaxsiy ichki motivatsiyani rivojlantirishga yo‘naltirish, chunki respondentlarning o‘zlari aynan shu omillarni eng samarali deb baholagan;

5. Probatsiya nazoratidagi voyaga yetmaganlar bilan ishlashda faqat nazorat emas, balki individual ehtiyojga moslashtirilgan psixologik-pedagogik yordamni ustuvor yo‘nalish sifatida belgilash.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. Criminology, 30(1), 47–87.
2. Aazami, A., Valek, R., Ponce, A. N., & Zare, H. (2023). Risk and protective factors and interventions for reducing juvenile delinquency: A systematic review. Social Sciences, 12(9), 474. https://doi.org/10.3390/socsci12090474
3. Applegarth, D. M., & Lee, J. S. (2026). Recidivism, service characteristics, and changes in risk and protective scores in juvenile probation. Journal of Developmental and Life-Course Criminology. https://doi.org/10.1007/s40865-026-00297-w
4. Cernkovich, S. A., & Giordano, P. C. (1987). Family relationships and delinquency. Criminology, 25(2), 295–321.
5. Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. American Sociological Review, 44(4), 588–608.
6. Harwood-Gross, A., Lambez, B., Feldman, R., Zagoory-Sharon, O., & Rassovsky, Y. (2021). The effect of martial arts training on cognitive and psychological functions in at-risk youths. Frontiers in Pediatrics, 9, 707047. https://doi.org/10.3389/fped.2021.707047
7. Hirschi, T. (1969). Causes of Delinquency. University of California Press.
8. Kennedy, T. D., Coker, K. L., Hess, D. T., & Shapiro, D. (2024). Editorial: Rethinking juvenile

recidivism: Towards a more holistic view of success. Frontiers in Psychology, 15, 1416703. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1416703
9. Mirzatillayev, U. I. (2025). Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining oldini olish: milliy va xorijiy davlatlar qonunchiligi tahlili. O‘zR IIV Kriminologiya tadqiqot instituti axborotnomasi, №1.
10. Sattorova, M. A. (2022). Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining o‘ziga xos xususiyatlari. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 2(11).
11. Usmanova, M. A., & Ashurova, N. O‘. (2025). Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi va uning profilaktikasi. O‘zR IIV Kriminologiya tadqiqot instituti axborotnomasi, №1.
12. Wang, H., Chen, S., Gou, W., & Han, X. (2025). Impact of sports interventions on aggressive behavior among adolescents: A systematic review and meta-analysis. Frontiers in Psychology, 16, 1697324. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1697324
13. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Kriminologiya tadqiqot instituti. (2025). Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi holati bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar.

19. **Ro‘ziyeva Gulsanam Sultonmurodovna** — “Innovatsion sharoitda kasbiy rivojlanishning ma’naviy-intellektual mexanizmlari”……..……..…… 131
20. **Turg‘unov Ilhom, Yuldashev Muhammadkarim** — “Jabrlanuvchilarning huquqlarini ta’minlash tizimining rivojlanishi: xalqaro standartlar va milliy mexanizm”…….. 138
21. **Xudoyberdiyev Baxtiyor Umedovich, Nig‘matov Usmonjon Umid o‘g‘li** – Huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish: o‘n yillik islohotlar, yangi mexanizmlar va ustuvor vazifalar…….……..…… 144
22. **Abdugapparov Alisher Azatbekovich, Kutlimuratov Maxmudjon Sharipbayevich** – “Xavfsiz mahalla” – xavfsiz jamiyat: ichki ishlar organlari faoliyati quyi bo‘g‘inidagi islohotlar……..…….…… 149
23. **Xudayberganova Dilorom Zafarovna** — “Oilaviy bolalar uylari uchun uy-joy bilan ta’minlashning zamonaviy modeli”……..……161
24. **Adxamov Zafar Akbarovich** — “Yangi O‘zbekistonda ichki ishlar organlarini isloh qilish sharoitida kadrlar tayyorlash va huquqbuzarliklar profilaktikasini takomillashtirish: natijalar va ustuvor vazifalar”……..…… 167
25. **Aripov Botir Baxtiyarovich** — “O‘zbekiston hududi orqali xalqaro avtomobil tranzitida huquqbuzarliklarning oldini olishda raqamli logistikaning roli”…….…… 177
26. **Saidova Sitora Alisherovna** — “Talabalar o‘rtasida giyohvandlik va psixotrop moddalarning g‘ayriqonuniy muomalasi bilan bog‘liq huquqbuzarliklar profilaktikasini takomillashtirish yo‘llari”……..…….. 181
27. **Abdusalomova Xurshidabonu Nasirdinovna** — “Huquqbuzarliklar profilaktikasidan viktimologik profilaktikaga: ichki ishlar organlarining voyaga yetmaganlarni himoya qilish tizimidagi o‘n yillik transformatsiyasi”…….. 185
28. **Ibragimov Sherzod Shakirovich** — “Yirik shaharlarda jamoat tartibini saqlashning zamonaviy mexanizmlari: muammolar va takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari”. 191
29. **Kutlimuratov Maxmudjon Sharipbayevich** — “Qoraqalpog‘iston Respublikasi mahallalarida jinoyatchilikning hududiy xususiyatlari va ularning profilaktikasini takomillashtirish”……..……... 195
30. **Baratova Dilnoza Odiljon qizi** — “Yangi O‘zbekistonda huquqbuzarliklar profilaktikasi va ichki ishlar tizimini takomillashtirishning kriminologik jihatlari”……..…. 205
31. **Egamberdiyeva Nodira Melibayevna, Saydivaliyeva Xurshida Xodjiakbarovna** — “Oilaviy (maishiy) zo‘ravonlik sodir etgan shaxslar bilan ishlashning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish”…….…… 213
32. **Saydivaliyeva Xurshida Xodjiakbarovna** — “Oilaviy(maishiy) zo‘ravonlikni omillari va uning oldini olish: o‘n yillik tajriba, ilmiy tahlil va zamonaviy yondashuvlar”…..…. 222
33. **Xamidov Asilbek Alisher o‘g‘li** — “Axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etiladigan firibgarlik jinoyatlarining tushunchasi, huquqiy tabiati va kriminologik xususiyatlari”……..……..…. 230
34. **Shavkatov Shaxboz Shavkatovich** — **“**Probatsiya nazoratidagi voyaga yetmagan huquqbuzarlarning kriminologik portreti: toshkent shahri misolida sotsiologik so‘rov natijalari”……..…… 240
35. **Allayarova Maftuna Almardonovna** — “Firma nomlari to‘g‘risidagi qonunchilikni buzganlik uchun javobgarlik masalalari xalqaro shartnomalarda va xorij tajribasida” ... 248
36. **Sultanov Davron Ibroximovich** — “Mahallada xavfsiz muhitni yaratishning manzilli mexanizmlari: Toyloq tumani “Sochak” mahallasi misolida ilmiy-kriminologik tahlil”. 252